

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

43. De Arbitris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

c. imperialem. de Prohibita feudi alienatione per Frid. l. 2. f. tit. 55.

- 9 Arbitrium recipere possunt omnes, qui de jure non prohibentur *arg. l. cum Prator. ff. de Judiciis.* Neque refert, sitne Pater, an filiusfam. l. 5. & 6. ff. de Recept. qui arbitr. laicus, an Clericus. l. 32. §. 4. ff. Eod. integræ famæ, vel infamis. l. 7. pr. ff. Eod. Expresse verò prohibentur alii *Jure Civili*, alii *Jure Canonico*.
- 10 *Jure Civili* arbitri officio fungi prohibetur. I. Servus. d. l. 7. II. Minor 20. annis. l. 41. ff. Eod. III. Surdus, mutus, furiosus, & mente captus. l. 9. §. 1. ff. Eod. IV. Mulier. l. fin. C. de Receptis arbitris, nisi de jure, vel consuetudine jurisdictionem habeat, puta nisi sit Regina, Ducissa, Marchionissa, Abbatisa, &c. c. 4. h. t. V. Judex ordinarius illius causæ, in qua Judex est. l. 9. §. 2. ff. de Recept. qui arbitr. Etsi de *Jure Canonico* recipiatur, juxta c. 5. c. 7. & ibi Laym. h. t. VI. Nemo in propria causa potest esse arbiter, sicut nec judex. l. 51. ff. de Recept. qui arbitr. Diversum est de arbitratoro, cum is non procedat judicialiter, sed ex æquo & bono.
- 11 *Jure Canonico* arbitri officio fungi prohibetur. I. Laicus in causa spirituali. c. 8. h. t. autoritate tamen Delegati Pontificii compromissum factum in laicum & clericum valet. c. 9. Eod. II. Notorie excommunicatus. c. significasti. cum vulgatis de Sentem. excom, quia huic est interdicta communicatio etiam in humanis, nisi in necessariis. Panorm. in c. Quintavallis. n. 29. de Furejur. III. Religiosus, cum arbitrium formam judicii postulet, quam exercere non convenit Religiosis: non enim Monachus judicii forensis debet esse susceptor. c. 20. & 35. causa 16. q. 1. Si tamen Monasterii utilitas exposcat, & legitimi Superioris accedat licentia, Religiosus hujusmodi munere fungi poterit.
- 12 Planè compromitti potest in unum, vel plures, sive pares sive impares numero, con-

venientius tamen in numero impares compromittitur, ne contingat arbitrium per paritatem impediri. c. 1. h. t. l. 17. §. 6. ff. de Recept. qui arbitr. Sed

Quæres I. cujus sententia prævaleat, si plures arbitri electi inter se dissentiant? Illam valere, in quam major pars convenerit. d. c. 1. h. t. & l. 27. §. 3. ff. de Recept. qui arbitr. Quod si verò tres v. g. fuerint electi, & circa summam aliquam pecuniariam determinandam quilibet diversam ferat sententiam, & unus 15, alter 10, tertius 5, pronuntiet, tunc juxta d. l. 27. & c. 1. h. t. in 6. dicitur prævalere illius sententia, qui minimam quantitatem pronuntiavit: ex ea ratione, quòd minor summa continetur in majori, sicque reliqui majorem summam determinantes censentur implicite etiam in minorem consensisse. Atque ita indistinctè tenet Vallensis h. t. §. 4. n. 1. & alii. Verùm hoc quidem ob allegatos textus sustineri potest, si minor summa adhuc sit intra terminos justii pretii, & æquitatis; vel si, qui majorem summam pronuntiat, possit rationabiliter præsumi, non esse invitum contra summam minorem: absolute autem & indistinctè minatur videtur salvâ æquitate defendi haud posse, multò minùs praticari. Quid si enim ex 5. arbitris à se invicem dissidentibus unus pronuntiaret, deberi 5, reliqui verò omnes ultra 100. annæ prævalebit sententia prioris. Certè hoc ab æquitate absolum foret, neque reliqui ulla ratione præsumi possent, in tam parvam summam consentire. Igitur qui vult majorem summam, vult quidem etiam minorem, prout hæc in illa includitur, non verò vult minorem tantum, & prout spectatur separatum à summa majori: sicut qui vult vendere domum pro 1000. non vult vendere pro 100. tantum, & quatenus sunt summa separata. Proinde in præsentii potius æquitas, & mens legis attendi debet, quàm verba.

Quæres II. num omnes arbitri præsentii

esse debeant, ut plurimum sententia subsistat? Aliud Jure Civili, aliud Canonico constitutum reperitur. Hoc satis est, omnibus legitime vocatis adesse majorem partem, v. g. duos è tribus. *c. 2. h. t. in 6.* Illo autem omnium præsentia requiritur. *l. 17. §. ult. & l. 18. ff. de recept. qui arbitr.* Debet verò quodlibet in suo foro observari, exceptis causis Ecclesiasticis, & Clericorum, circa quas in utroque foro prævalet Jus Canonicum. *c. 9. de foro compet.*

§. IV.

15 *Materia, seu objectum arbitri sunt causæ controversæ, ejusdem arbitrio per compromissum submissæ. De his regula esto, super quibusvis causis compromissum valere. Excipitur I. causa criminalis. c. penult. de in integrum restit. quia crimina non privato arbitrio remittenda, sed publicâ autoritate condignè vindicanda sunt. II. Causa matrimonialis. d. c. penult. quia conjuges facillè compromitterent, ut à vinculo matrimonii per arbitros solverentur, contra illud: quod Deus conjunxit, homo non separet. III. Causa libertatis. d. c. penult. quia requirit majorem judicem. l. fin. C. ubi causa statuitur. IV. Causa beneficiæ, ne sine canonica institutione aperiatur via ad beneficia Ecclesiastica contra c. 1. de R. F. in 6. V. Causa exemptionis. c. 5. h. t. ne jus eximentis per arbitrorum sententiam lædatur ex facto exempti contra c. nimis. de Fur. Patron. VI. Res judicata. c. 1. h. t. interest enim Reipublice semel Judicis sententiâ decisas, ac sopitas non resuscitari. VII. Causa restitutionis in integrum. l. fin. C. ubi & apud quem. Quia restitutio in integrum continet in se publicam utilitatem, teste Barth. in l. 1. ff. de in integr. rest. arbitri autem sunt tantum judices privati. In summa compromitti non potest in quibusvis causis arduis, & magni præjudicii. Panorm. & Laym. in d. c. penult. de in integrum restit.*

§. V.

16 *Forma, seu modus, quo in arbitros com-*

promittitur, est varius: etenim vel simpliciter stipulatione aut nudò pacto: vel sub stipulatione certæ poenæ, aut additò juramentò, vel definitè cum adjectione certæ diei, ad quam causa definiri debeat: vel indefinitè in unum, vel plures compromitti potest. *l. 11. §. 3. l. 27. §. fin. & passim ff. de Recept. qui arb. c. 6.*

§. VI.

Finis, ob quem communi consensu arbitri assumuntur, est, ut per eos controversiæ sine publico judiciorum strepitu sedentur, atque hoc modo impediatur litis ingressus, evitenturque judiciorum moræ, & sumptus, aliæque incommoda. *arg. l. 1. & l. 37. ff. Eod.*

§. VII.

Effectus plures occurrunt. Alii ex parte arbitri, alii ex parte compromittentium.

Effectus ex parte arbitri sunt. I. Quòd susceptum semel officium rectè ab ordinario Judice compellatur implere, licet ab initio ad id suscipiendum cogi nequeat. *l. 3. §. 1. ff. de recept. qui arbitr. & ibi Zoësius n. 20.* II. Quòd debeat procedere secundum tenorem compromissi, ejusque fines non possit excedere. *l. 32. §. 15. l. 46. l. 50. ff. Eod.* Hinc cum arbitri tantum sit de expressis in compromisso judicare, mutuas petitiones & reconventiones, quas quilibet Judex ordinarius admittit, ipse admittere nequit. *c. 6. & ibi DD. h. t.* III. Quòd arbiter debeat juris servato ordine litem disceptare, eamque suâ pronuntiatione omninò terminare per *l. penult. C. de receptis arbitris.* Honorius *h. t. n. 1.* IV. Quòd sententia per arbitrum lata (quæ *laudum, placitum*, aut *arbitrium* nuncupari solet) ab eodem corrigi nequeat. *l. 20. ff. de recept. qui arbitr.* nam ubi primum fuit pronuntiatum, suò officio functus est, & ita nihil mutare valet. *l. 19. §. 2. ff. Eod.*

Effectus ex parte compromittentium est. 2.

I. Quòd arbitri sententiæ stare debeant, sive aqua sit, sive iniqua. *l. 27. §. 2. ff. eod. c. 9. h. t.*
Quòd

Quod si decreverint, conveniri possunt: & quidem, si stipulatione compromissum factum fuerit & adjecta poenâ certâ, condictio certi, scilicet ad præstandam poenam. *l. 2. ff. de Receptis qui arbitri.* si citra poenam, actio ex stipulatu ad id, quod interest, contra eum, qui non pareat sententiæ, datur. *d. c. 9. d. l. 27. §. fin.* Sin autem compromissum factum sit pacto nudo, & partes sententiæ arbitri vel subscripserint, vel intra 10. dies non contradixerint, atque ita eam tacite, aut expressè homologaverint, hoc est, approbaverint, fugienti exceptio pacti, agenti verò actio in factum conceditur. *l. 5. C. de Receptis arbitris.*

23 II. Quod à sententiâ arbitri appellari nequeat. *l. 1. C. Eod.* & hoc ideo: quia appellatio suspendit jurisdictionem, quæ nulla est in arbitro: & partes sibi imputare debent, quod in arbitrum consenserint, ejusque sententiâ approbaverint. Id tamen intelligendum est de arbitro compromissario: ab arbitro enim juris appellari posse, constat *ex c. 11. de Offic. Deleg. in 6. l. fin. C. de Judiciis. l. 9. ff. qui satisfaciunt. cog. Mynsing. Cent. 4. Obs. 68.* Ratio diversitatis est: quia arbiter juris ex necessitate assumitur, & est ad instar Judicis ordinarii, habetque à lege jurisdictionem *arg. c. 39. de Offic. Deleg. & ibi Panorm. n. 8.*

24 Illud hic disquiri potest: an non saltem ob gravem læsionem à parte probatam ab arbitri sententiâ detur reductio ad arbitrium boni viri, nimirum Judicis, qui remoto compromisso fuisset ordinarius; ita ut is de novo causam expendere, & arbitrium corrigere valeat? quod nego: tum quod laudo, seu sententiæ arbitri præcisè standum sit, sive æqua sit, sive iniqua, ut dictum: tum quod non modo per compromissum fieri videatur quædam transactio, quæ rescindi nequit, sed etiam, quod reductio ad arbitrium boni viri pertineat ad sententiâ arbitratoris, quæ arbitrariè unum appellatur. *l. 76. & seq. ff. pro socio. P. Engl. h. t. n. 7.* Si tamen iniquitas omninò manifesta ac notoria sit, & constet, arbitrum per sordes, dolum, vel inimicitiam, sententiâ dixisse, contra executionem à condemnato exceptio doli agenti opponi poterit. *l. 32. §. 14. ff. & l. 3. C. de Receptis arbitris.* Et hic dolus præsumitur ex enormi læsione, *arg. l. 36. ff. de V. O.* Ratio discriminis, quare prædicta reductio contra arbitratorem absolutè detur, etiam in iniquitas non sit manifesta, forsân est, quia arbitrator, cum non servet juris ordinem, facilius iniquam sententiâ ferre potest, quæ correctione indigeat, & propterea partes sibi reservare præsumuntur arbitrium boni viri. Accedit quod jura magis faveant arbitramento, eò quod amicaliter, & absque speciali rigore judiciali fieri solet.

§. VIII.

Contraria sunt modi, quibus cessat officium arbitri. Cessat autem I. morte arbitratorum, etiam unius, si plures fuerunt electi, & res adhuc sit integra *arg. l. 35. ff. de Receptis, qui arbitrium & c. 42. de Offic. Deleg.* II. Morte alterutrius compromittentium: censetur enim compromissum pactum merè personale, nisi in compromisso utrinque hæredum sit facta mentio. *c. 10. & c. fin. h. t.* III. elapso tempore, ad quod arbiter constitutus est. *l. 1. C. de Receptis arbitris.* IV. finitâ causâ & latâ sententiâ. *c. 11. h. t. l. 19. & seq. ff. de Receptis, qui arbitri.*

DEO Supremo Judici, Deiparæque Advocatæ
nostræ Honor & Gloria.

F I N I S.